

Fenomenaal orgelspel in de Concertzaal Jeanne Demessieux gaf een romantische avond

De Haarlemmers hebben de befaamde en terecht geroemde Franse organiste Jeanne Demessieux al enkele malen in de Grote Kerk kunnen beluisteren; de gelegenheid om deze voortreffelijke musicienne en fabelachtige virtuose op het orgel van Cavallé Coll in de Concertzaal te horen werd hun Dinsdagavond geboden. Indien muzikaal Haarlem de portee van dit geval begrepen had en er zijn voordeel mee wilde doen dan zou de zaal zeker een paar keer te klein zijn geweest. Zover zijn we echter nog niet met de belangstelling voor orgel en orgelspel hoewel er toch gang in begint te komen en de perspectieven lang niet ongunstig zijn. Maar ondertussen werden nu de fenomenale prestaties van een der grootste organisten van deze tijd voor minder dan een halve zaal gegeven.

Jeanne Demessieux had haar programma volledig ingesteld op het instrument dat zij zou bespelen. Haar programma bestond uit werken van Franse componisten die zich door Cavallé Coll's orgels lieten inspireren: Franck, Widor, Vierne, Dupré, Berveiller, Messiaen en Jeanne Demessieux zelf. Het speciale klankfenomeen verleent aan al deze werken, ongeacht of ze modern of van vroeger datum zijn, een soort orgelromantiek als een onmiskenbare familietrek. Zelfs de mystiekdoende klankcomplexen van Messiaen, hoe ver verwijderd van de zuivere, in klassiek evenwicht opgebouwde muziek van Frank, ontkomt er niet aan, evenmin als de dramatisch beeldende muziek van de „Passie-symphonie“ van Dupré — maar om dit te ervaren moet men deze orgelmuziek horen vertolken op een instrument dat deze tendenz beïnvloedde.

Jeanne Demessieux toonde zich volmaakt thuis op de speeltafel van ons „Paleis-orgel“, waarop zij met zo goed als absolute zekerheid de klankcombinaties vond die zij voor haar programma nodig had. Aan de concentratie, die daartoe gevergd werd, paarde zij ook nog de zeldzame prestatie om alles uit het hoofd te spelen. Slechts een enkele keer (in „Prélude, Fugue et Variation“ van Franck) leek ons de verhouding tussen melodie en begeleiding niet ideaal. Enig tekort aan galm in de Concertzaal liet ook wel eens het beoogde effect van een opzettelijk voor de grote ruimte aangebracht staccato verloren gaan.

Wie arwijzende zou staan tegenover de muziek van Widor, kon van die mening terugkomen na het beluisteren van zijn „Suite gothique“ (trouwens een werk uit latere tijd), vertolkt als dit stuk werd met een fijnzinnig besef van deze soort muziek. En zelfs kon hij zijn fiat geven aan de fameuze „Toccata“ uit diens Vijfde Symphonie. Alleen viel het daarbij op dat de pneumatiek, op het instrument toegepast, bij wijziging betreffende de tractuur, de directheid mist om de rhythmische begeleidingsfiguur volledig tot haar recht te laten komen. Wat de organiste ons ook toef, toen wij haar na afloop van haar recital daaromtrent haar mening vroegen. Het „Scherzo“ uit de Tweede Symphonie van Louis Vierne was een tractatie van virtuositeit en klare klankschoonheid. De compositie van Jean Berveiller („Epitaphie“) openbaarde minder overtuigende potentie dan het „Symphonie-deel“ van Dupré, dat er aan voorafging. Met haar compositie „Etude en octaves“ demonstreerde Jeanne Demessieux haar opmerkelijke technische vaardigheid.

De concertgeefster improviseerde geestig en met smaak op het canon-liedje „De Klokken van Haarlem“, dat haar door dr. J. R. H. de Smidt onder couvert overhandigd werd. Het ovationele applaus van het geestdriftige publiek noopte de organiste tot het geven van een toegift, namelijk de „Sinfonia“ waarmee Bach zijn „Ratswahl-cantate“ opende en die hij ook als „Preludium“ voor zijn Vioolsonate in E bewerkte. Dus kwam aartsvader Bach er toch ook nog aan te pas.

Na zo'n festijn van orgelkunst roepen we de Franse organiste een spontaan en welgemeend „tot weerziens“ toe. En dan in een stampvolle zaal. Daar moeten de Haarlemmers dan maar eens voor zorgen; zij zullen er geen spijt van hebben.

32 14-12-51. M.S.K. JOS. DE KLERK

ORGELCONCERT JEANNE DEMESSIEUX

Wanneer men het programma, dat de Parijse organiste Jeanne Demessieux gisteravond in de Nieuwe Zuiderkerk uitvoerde, slechts even bekijkt, ontkomt men niet aan de indruk dat de concertgeefster wil „overtroeven“. Met Mozart's Fantasie no. 2 en vooral met die van Liszt heeft zij zeker het grofste geschut uit de orgelliteratuur in stelling gebracht en, men moet het haar toegeven, met feilloze hand afgevuurd, maar niemand kan zeggen dat juist hier de hartslag van een organist leeft. Mozart en Liszt beleven hier allereerst hun pianistische idealen meer of minder gekleurd door het orgelpenseel. De vreugde om het virtuos-technische ideaal van het toetsinstrument breekt hier overal baan en het is eigenlijk alleen de klanken macht, die uiteindelijk tot de bezetting van het orgel de doorslag geeft.

Er zijn weinig organisten, die tot een uitvoering van deze werken capabel zijn, en vanuit deze gezichtshoek is het verklaarbaar dat Jeanne Demessieux tot een vertolking ervan besloten heeft. Hoe imponerend ook de weergaven waren, hiermede overtuigt Jeanne Demessieux toch nog het minst van haar zeer bijzonder kunstenaarschap. Het was veel meer het werk van Bach (Prelude en fuga in a, Koraalvoorspel) of Buxtehude (Fuga in c) waarin men haar herkent als een organiste van de hoogste orde.

Onvergelijkelijk helder en beheerst spel, vol diepte en contrastwerking met een enorme kennis van het instrument en aparte beleving van de klankmogelijkheden. Tot slot gaf zij nog een improvisatie over een door Piet van den Kerkhoff opgegeven thema en hierin gaf zij blijk van een snel reagerend muzikaal vermogen, dat de mogelijkheden van een thema op korte termijn ontdekt en hiermede ook weet op te bouwen.

Haarlem - Concertzaal
19 Dec. 51.

Orgelvenement in gemeentelijke concertzaal

De beroemde Franse organiste Jeanne Demessieux, gaf Dinsdagavond een recital op het even beroemde Cavallé-Coll-orgel in de Gem. Concertzaal en bevestigde hiermede opnieuw, na haar optreden in de afgelopen zomer tijdens het Internationaal Orgelconcours, haar faam als een zeer begaafd musicienne.

Zij koos een programma van Franse orgelwerken, welke speciaal voor de disposities van de Cavallé-Coll-orgels zijn gedacht. In Frankrijk hebben bijna alle grote kerken orgels uit deze orgelfabriek, zodat de organisten dezer kerken, welke meestal ook orgelcomponisten zijn, hun werken construeren naar de gegevens betreffende klank en techniek dezer instrumenten. Wij willen over het spel van Jeanne Demessieux liever niet in details treden. Dit spel is zo volkomen verheven boven elke critiek of lof, dat men hiermede alleen maar een onvolkomen indruk zou kunnen geven. Gaafheid, wonderlijke registratie-vermogens, onbegrensde techniek naast grote uitdruktingskracht, staan dit begenadigde meisje ten dienste om haar muzikale geloofsbelijdenis te verkondigen. En of men nu César Franck, Widor, Vierne, Dupré, Messiaen of werk van haar zelf hoort; het is voldoende, om de verrukking van dit zeldzame spel te ondergaan.

Tot besluit improviseerde Jeanne Demessieux over de (enigszins verkorte) canon: De Klokken van Haarlem. Het publiek was enthousiast en kon haast geen afscheid nemen van de organiste, die op charmante wijze dankte voor de ovatie met een toegift.

14-12-51 G. MICHELS

Vrije Volk

Jeanne Demessieux concerteerde in de Nieuwe Zuiderkerk

Rotterdamse orgelliefhebbers hebben gisteravond weer een evenement beleefd. De beroemde Parijse orgeliste Jeanne Demessieux was weer eens in Rotterdam voor een concert op het vierklaviers-orgel van de Nieuwe Zuiderkerk aan de Westzeedijk. En weer heeft men een onvergetelijke indruk meegenomen van haar fameus kunnen, haar bijzonder hoogstaande en fijnzinnige muzikaliteit, en van haar spontane, eerlijke voordracht. Al direct viel het op hoe Jeanne Demessieux eigen wegen gaat toen zij de grootse a moll Praeludium en Fuga van Bach speelde. In tegenstelling tot haar leermeester Dupré, die het preeludium met zachte stemmen wil ingezet hebben (getuige zijn Bach-uitgave), neemt Jeanne Demessieux een registratie die het normale orgelplenum in mixtuurklank laat horen. Wel laat zij zich nog verleiden om op een orgel als dat van de Zuiderkerk in een fuga van Bach de zwelkast te gebruiken. Men zou daar stylistische bezwaren tegen kunnen aanvoeren, maar de registratie van het orgel kennende begrijpt men deze vrijheid, welke zij zich hier veroorlooft.

De fuga kenmerkte zich overigens door een fris levendig tempo, en een buitengewoon duidelijke stemvoering. In Bachs orgelkoraal „Lieve Jezus, wij zijn hier“ trof wederom welk een rust er van het spel van deze concertgeefster uitgaat in haar meditatieve voordracht. Ook viel dit op in het mooie andante uit de F moll fantasie van Mozart, dat uitermate fijnzinnig werd geregistreerd. Na de ragijn gespeelde fuga in C van Buxtehude, met een registratie als van een Schnitger-orgel, bracht Jeanne Demessieux de grote fantasie van Liszt over „Ad nos, ad salutarem undam“ ten gehore. Buitengewoon dramatisch en met een bijzonder fraai uitgewogen registratie heeft ze deze door en door romantische muziek, die maar zelden door Hollandse orgelisten wordt gespeeld, tot klinken gebracht. Het was een bijkans onmogelijke opdracht om zich na zulk een veeleisend werk, dat circa dertig minuten duurt, nog te zetten aan een improvisatie. Jeanne Demessieux presteerde het evenwel om na dit grote programma toch, nog weer een boeiende improvisatie te geven op een ietwat scherzo-achtig thema van Piet van den Kerkhoff. Ook hier weer werkte zij met bijzonder welluidende register-combinaties en frapperende harmoniek, alsmede met een prachtig bezinnend polyfoon middendeel.

Velen hebben de begaafde en kunstzinnige artieste bij het verlaten van de kerk met een hartelijk applaus bedankt voor haar schone orgelspel.

De Rotterdammer Zw. Jr. 33

N. ZUIDERKERK - Donderdag 28 Mei 's avonds 8 uur:
ORGELCONCERT door de bekende en beroemde Franse Organiste uit Parijs
JEANNE DEMESSIEUX

Belangrijk programma van klassieke en moderne werken. - Eigen composities. - Tot besluit improvisatie op thema's van Piet van den Kerkhoff. Voorziet U tijdig van plaatsbewijzen à f 1.20 bij Lichtenauer, Snoek, Noorder Muziekhandel en des avonds aan de kerk.

New. Kerkbode

N. ZUIDERKERK - Donderdag 28 Mei 's. av. 8 uur
Orgelconcert

door de bekende en beroemde Franse Organiste uit Parijs
JEANNE DEMESSIEUX

Belangrijk programma van klassieke en moderne werken. - Eigen composities. Tot besluit improvisatie op thema's van Piet van den Kerkhoff. Voorziet U tijdig van plaatsbewijzen à f 1.20 bij Lichtenauer, Snoek, Noorder Muziekhandel en 's avonds a.d. kerk.

Prof. Kerkhof

J. Demessieux

ROTTERDAM. — In een minder uitvoerig programma dan gewoonlijk en van alleen niet-Franse composities heeft het spel van de beroemde organiste Jeanne Demessieux bij haar talrijke toehoorders in de Nieuwe Zuiderkerk weer een uiterst gespannen aandacht kunnen wekken. Zelfs in een muzikaal weinig boeiend stuk als de Fantasie over Ad nos, ad salutarem undam van Liszt is haar dat gelukt, waaruit men kan concluderen hoeveel dwingende kracht er van haar Bach-, Buxtehude- en Mozartvertolking uitging.

Van Bach speelde zij de bekende prelude en fuga in a-mineur bijzonder strak, met die onwrikbare zelfdiscipline in tempo, frasering en registerkeuze, die Bachs monumentale orgelwerken in het juiste licht plaatsen. Het tere koraalvoorspel „Herzliebster Jesu, wir sind hier“ vormde hiermee een ontroerend contrast. Mozarts Fantasie heeft Jeanne Demessieux voor ons gevoel in de snelle delen wat overladen met vulstemmen en tongwerken, want de componist schreef dit werk immers „voor een orgelwerk in een klok“. Bijzonder gelukkig is zij deze avond voorts in de improvisatie geweest, die een door Piet van den Kerkhoff oprecital besloot. In een grootse fantasie, waarin motorische, meditatieve en contrapuntische fragmenten elkaar afwisselden, benutte ze alle mogelijkheden, die een door Piet van den Kerkhof opgegeven thema bevatte.

H. van Doorn

Mr. Dapblad